1. Innledning

«Den lange, lange sti over myrene og ind i skogene hvem har trakket op den? Manden, mennesket, den første som var her. Det var ingen sti før ham. Siden fulgte et og andet dyr de svake spor over moer og myrer og gjorde dem tydeligere, og siden igjen begynte en og anden lap å snuse stien op og gå den når han skulde fra fjæld til fjæld og se til sin ren. Slik blev stien til gjennem den store almenning som ingen eiet, det herreløse land.»

Knut Hamsun, Markens grøde

I Norge er det bygd veger i mange hundre år. I store deler av landet er fortsatt mange av de gamle vegene med ulik standard og framkommelighet bevart. Lange strekninger kan være tilgjengelige, mens andre steder kan vegen være grodd igjen, dyrket opp eller nedbygd.

Vegene er «spor» som kan fortelle om tidligere tiders samferdsel og de åpner for opplevelsesmuligheter og forståelse av våre forfedres levesett, seder og skikker.

Mange stier, tråkk og rideveger har utviklet seg over tid. Fra 1700-tallet og framover ble det bygd veger i den betydningen vi i dag bruker ordet. Disse vegene ble ofte anlagt i traseer som lenge hadde vært i bruk. Vegbygging i landet vårt har mange steder vært arbeidsomt og tidkrevende. Vegene har stadig utviklet og forandret seg ettersom krav til framkommelighet og standard har økt.

Det som har blitt til gjennom hundrer og tusener av år tar det i dag bare timer å ødelegge med store maskiner, og mye verdifull veghistorie og opplevelseskvaliteter er for alltid ødelagt. Interessen og entusiasmen for vern av de gamle vegene og mange vegfarene de siste årene viser imidlertid en positiv utvikling som gir håp om at vi kan greie å ta vare på vesentlige deler av denne verdifulle historien for framtiden.

I denne boka vil vi gi noen retningslinjer for hvordan vi kan verne om de gamle vegene, vedlikeholde og tilrettelegge dem for bruk i friluftslivsammenheng. Det kan være kommuner, fylkeskommuner, lag, foreninger, grunneiere eller andre som ønsker å starte opp med dette arbeidet.

Det kan ikke gis noen fasit for hvordan veger skal res-

taureres, men målet med boka er å gi råd og vink om hva en bør og *ikke* bør gjøre.

Med begrepet «gammel veg» menes her veger som er eldre enn 1950. I tillegg til veger behandler boka også «vegfar». Til forskjell fra en veg, er et vegfar en ferdselsåre som kan ha enklere standard, som for eksempel en sti.

I arbeidet med gamle veger vil en kunne komme opp i situasjoner der det er uklare juridiske forhold knyttet til eiendoms- og bruksrett. I boka er disse forholdene særskilt behandlet.

Vi henviser flere steder til ulike kilder og institusjoner, og adressene til disse finnes som vedlegg bak i boka.

Det er vårt ønske at boka vil være til hjelp, nytte og inspirasjon når arbeidet med «gamlevegen» skal igangsettes, og at boka kan inspirere til aktivt og opplevelsesrikt friluftsliv!